

یادداشتی از ثریا رایان

تاثیرات نقاشی بر هوش و خلاقیت کودکان

کودکان بوسیله نقاشی دنیای درونی خویش را آشکار می کنند و از طریق تصاویری که می کشند ما راهدایت می کنند تا به دنیای درونی آنها راه یابیم. در حقیقت هنر نقاشی این فرصت را به کودک می دهد تا با انجام دادن عملی کارها، مهارت های بسیاری را یاد بگیرد، کودک می تواند اکتشاف کند یا، ایده های جدید را به یکدیگر وصل کند و از موفقیت ها و شکست های خود درس بیاموزد بدون اینکه عواقب منفی داشته باشد.

به گزارش خبر، ثریا رایان در یادداشت ارسالی به پایگاه ارسالی به پایگاه خبری گزارش خبرآورده است

نقاشی بازگویی و افرینش واقعیت ها و یا رویا ها با زبان تصویر و به نوعی هنر خود بیانی (Self-Expression) می باشد. نقاشی هنر ابراز عمیق احساسات انسان است که با کلمات نمی توان ان احساسات و عواطف را براحتی بیان کرد. این هنر قدرتمند، هنرمندان را قادر ساخته در طول زندگی بشر مفاهیم بسیاری را به انسانها منتقل و آموزش دهند. در حقیقت هنر نقاشی نوعی فرایند آفرینش است که طی آن هنرمند احساسات، تخیلات و ایده های خود را به وسیله عناصر بصری بر روی سطح انتقال می دهد و در این راه از تکنیک ها و روش های مختلف در جهت نیل به اهداف خود بهره می برد. مهمترین اثر نقاشی بر روی انسان آرامش ذهنی و روحی ان است. نقاشی هنر قدرتمندی است جهت پیدا کردن مشکلات و مسائلی که ممکن است ریشه در کودکی داشته باشد. نقاشی کمک می کند تا خود را بهتر بشناسیم.

شاید بتوان گفت مهمترین ابزاری که کودکان برای بیان احساسات و انتقال پیام به والدین و اطرافیان خود استفاده می کنند نقاشی است. نقاشی در کودکان زبان بصری آنان است. اغلب کودکان با نقاشی دنیای درونی خویش را آشکار می کنند و از طریق تصاویری که می کشند ما راهدایت می کنند تا به دنیای درونی آنها راه یابیم. همچنین نقاشی به کودکان کمک می کند تا از تنش رهایی یابند و ذهنی پویا داشته باشند. در حقیقت پویایی ذهن و بالا رفتن تمرکز در کودکان رابطه مستقیمی با نقاشی و خلاقیتشان دارد.

تأثیر نقاشی بر تقویت خلاقیت در کودکان

تقریباً در همه ی افراد میزان متفاوتی از خلاقیت وجود دارد که نیازمند پرورش و تقویت است. خلاقیت یعنی توانایی دیدن به شیوه های متفاوت و شکستن مرزها برای خلق اثری جدید. بنابراین بسیار مهم است دیدن با هدف و مشاهده صحیح به کودک آموزش داده شود بطوریکه کنجکاوی وی برانگیخته شود. سوالاتی که بعد از مشاهده صحیح برای کودک بوجود می آید و پژوهش و کنکاش وی برای حل و پاسخگویی سوالات، همگی راه هایی است که همواره ذهن کودک را پویا و زنده نگه می دارد.

مشاهده کودکان از محیط بیرونی را می توان به دو طریق هدایت کرد: ۱. مشاهده واقع گرایانه. ۲. مشاهده زیبایی شناسی، برای مثال: جلب نظر آن ها به رگه های زیبای چوب، بافت در پوست درختان، چهره های نژادهای مختلف انسانی و غیره.

کودک باید امکان این را داشته باشد که راحت و از عمق وجودش به شیوه خودش انگونه که می خواهد با محیط اطرافش ارتباط برقرار کند. با پرورش قدرت خلاقه در کودک می توان مسیر زندگی او را به سمت موفقیت و پیشرفت هدایت کرد.

یکی از راهکارهای تقویت خلاقیت کودکان تقویت هوش تجسمی- فضایی (Visual Spatial intelligence)

است که ارتباط مستقیمی با توانایی درک درست از جهان به صورت بصری دارد.

هوش تصویری فضایی چیست؟ (Visual Spatial intelligence)

این اصطلاح توسط هوارد گاردنر به عنوان یک ظرفیت محاسباتی انسانی تعریف شده است که توانایی یا مهارت ذهنی برای حل مشکلات مکانی و مربوط به جهت بایی، تجسم اشیاء از زوایا و مکانهای مختلف، تشخیص چهره ها با صحنه ها با توجه به جزئیات دقیق را تعریف می کند. این توانایی یک مهارت مغزی است که در افراد دارای نقص بینایی نیز دیده می شود. همان طور که توسط گاردنر تحقیق شده است، یک فرد نابینا می تواند اشکال را به روشی غیر بصری تشخیص دهد. استدلال فضایی فرد نابینا به آنها اجازه می دهد تا حساسیت های لمسی را به محاسبات ذهنی طول و تجسم فرم تبدیل کنند.

در حقیقت هوش تصویری فضایی مرتبط با حافظه ی تصویری و تجسم فضایی است و افرادی که هوش تصویری فضایی دارند می توانند اشکال و تصاویر سه بعدی را در ذهن تجسم کنند. آنها بسیار ریز بین هستند، مهارت های دیداری فوق العاده ای دارند و قادر به تشخیص اجسام در فضا هستند.

با اینکه این هوش بیشتر دربرداره توانایی های دیداری فرد است، اما توانایی تشخیص تصویر، تجسم آن در ذهن، شناسایی ابعاد آن و ارتباط دادن آن ها به یکدیگر همگی در هوش تصویری فضایی گنجانده شده اند.

از این هوش به عنوان توانایی تصویرسازی ذهنی هم یاد شده است. مثلاً فرض کنید یک طبیعت‌گرد در جنگل گم شده است. او برای پیدا کردن مسیر خود از قطب‌نما و نقشه استفاده می‌کند و مسیر رسیدن به مقصد را در ذهنش تجسم کرده و به راه می‌افتد.

راههای متفاوتی برای تقویت هوش تجسمی یا فضایی وجود دارد همانند بازی شطرنج، مثلث های تنگرم، جنگا، بازی های کامپیوتری، لگو، پازل های سه بعدی و مکعب روبیک.

به‌کارگیری روش‌های مناسب آموزشی جهت تقویت هوش تجسمی- فضایی، ضمن افزایش توجه، تقویت سطح ادراک بصری، حافظه و هدفمندسازی فعالیت‌های هنری کودک، می‌تواند در ارتقای سطح یادگیری وی مؤثر باشد.

بر اساس پژوهش های ثابت شده نقاشی باعث افزایش توانایی کودک در این زمینه ها می شود:

کودک از طریق هنر نقاشی به شناخت خود و جهان ناآشنا می‌شود. کشیدن نقاشی باعث پرورش تخیل، رشد و خلاقیت و نوآوری کودکان می‌شود. جورج برنارد شاو عقیده داشت که "تخیل آغاز خلقت است". نقاشی کشیدن کودک مصداق بارز این جمله است. وقتی کودک می‌خواهد نقاشی بکشد، تلنگری به تخیل خود می‌زند و آنچه در ذهنش می‌گذرد را به روی کاغذ می‌آورد. از دیگر ویژگی‌های نقاشی، کودک قابلیت آن را پیدا می‌کند که احساس درونی و دانش خود را به دیگران انتقال دهد. ایجاد سرگرمی سالم و لذت بردن کودک از دیگر آثار این هنر است. شناخت محیط و فضای زندگی از دیگر کارکردهای مهم نقاشی است که کودک آن را به دست می‌آورد. هنر نقاشی اگر با آموزش به کودک همراه باشد، یادگیری اندازه، شکل، طرح ها و الگوها را برای آن ها امکان پذیر میکند و تاثیر مثبتی در درک بهتر مفاهیم درسی در سال های مدرسه دارد. نقاشی موجب تقویت ارتباط دستی-چشمی کودکان می‌شود که در این سن، مهارت مهمی محسوب می‌شود.

علاوه بر این، سایر تحقیقاتی که با استفاده از تصویر برداری از مغز و سنجش های رفتاری انجام شده، نشان می‌دهد که ارتباط قوی بین هنر نقاشی و بعضی از مهارت های شناختی خاص وجود دارد.

در حقیقت هنر نقاشی این فرصت را به کودک می‌دهد تا با انجام دادن عملی کارها، مهارت های بسیاری را یاد بگیرد، کودک می‌تواند اکتشاف کند یا، ایده های جدید را به یکدیگر وصل کند و از موفقیت ها و شکست های خود درس بیاموزد بدون اینکه عواقب منفی داشته باشد.

سرپرست بخش آموزش و هنر و دبیران دانشگاه نورتن (DR.Kerry Freedom) دکتر کری فری دم اظهار داشته است که "امروزه کودکان به علت در دسترس داشتن گوشی های هوشمند و تبلت قادر به دریافت اطلاعات گرافیکی هستند در سنین پایین و حتی قبل از یادگرفتن خواندن و نوشتن. این اطلاعات شامل سیگنالهایی است که از طریق تصاویر و اشیاء سه بعدی در دنیای مجازی و تلویزیون دریافت می‌کنند. والدین باید آگاه باشند که کودکان امروز بیش از هر زمانی اطلاعات "منابع گرافیکی" دریافت می‌کنند. بچه ها باید بتوانند ملموس تر دنیا را تجربه کنند. یادگیری هنر به کودکان می‌آموزد چگونه به‌طور تفسیر و نقد کنند و از اطلاعات بصری چگونه بهره بگیرند و تصمیمات درست بر اساس آن اتخاذ کنند. دانش بصری برای مثال سمبولیسم گرافیکی، مخصوصاً در انتخاب هوشمندانه به کودکان کمک می‌کند تا در دنیای آینده گم نشوند."

سه مرحله در نقاشی کشیدن کودکان وجود دارد:

خط خطی کردن
نمایه های ابتدایی
نقاشی

خط خطی کردن

در این مرحله در تصاویر هیچ واقعیتی وجود ندارد و فقط خطوطی نامنظم بر روی کاغذ هستند. به نظر می‌رسد که چیزی وجود ندارد اما گاهی کودک چیزی را می‌کشد که به آن واقع گرایی اتفاقی می‌گویند. یعنی زمانی که خط خطی ها انجام شده و شما می‌توانید شکل هایی را در آنها ببینید.

پیش نمایه ها

در این مرحله کودکان سعی می‌کنند چیزهایی را تولید کنند که با چشم می‌بینند. آنها ممکن است ساده ترین چیزها مانند صورت، انگشتان، ماشین ها، درخت ها و خانه ها را بکشند. معمولاً هیچ جزئیات واقع بینانه ای در این نقاشی ها وجود ندارد. در پایان این مرحله آنها چیزهای خاصی را که عقایدشان را نشان می‌دهد به نقاشی می‌افزایند مانند گل در جلوی خانه یا لباس بر روی تصاویر چسبان

نقاشی کودکان

در این مرحله جزئیات زیادی وجود دارد و کودک ممکن است از کلمات و علائم استفاده کند. شاید از اشکال هوشمندانه مانند ۷ برای پرندگان استفاده کنند. آنها تا جایی که مهارت هایشان اجازه می دهد، واقع بینانه نقاشی می کنند. تصاویر را از دیدگاه خاصی به نمایش می گذارند. آنها می توانند داستان نقاشی شان را برایتان بازگو کنند.

تفسیر نقاشی کودکان

هر چقد کودکان با ظرافت بیشتری نقاشی کنند و نقاشی هایشان دارای جزئیات بیشتری باشد نشان دهنده این است که شناخت بیشتر و بهتری از محیط پیرامون خود دارند. معمولاً کودکان احساسات درونی خود را از طریق نقاشی نشان می دهند و خود واقعی اشان در نقاشی هایشان متجلی است. نقاشی کودکان می تواند در مورد احساساتشان یا مشکلی باشد که آنان را آزاد داده است مثل احساس خوشحالی، نگرانی یا حادثه ای که به یاد می آورند. تفسیری که از نقاشی کودکان بدست می آید برای تشخیص روحیه و یا مشکل آنان کافی نیست ولی اگر در طول زمان تکرار شود اهمیت دارد و باید مورد بررسی قرار گیرد. همچنین سن کودک نیز در تفسیر نقاشی بسیار مهم است.

کودکان با سن و سال کم بیشتر عاشق بازی با رنگ ها و امتحان کردن همه ی آنها در نقاشی هایشان هستند. هر چه بیشتر از رنگ ها استفاده کنند نشان دهنده شادی و هیجان در زندگی است. سبز نشانه شادی و سازگاری است. رنگ های گرم و روشن مانند نارنجی و زرد نشانه هوش، انرژی و شادی و رنگ های تیره نشان دهنده غم و اندوه هستند. پیش از سن ۹ سالگی، کودکان بیشتر چیزهایی را می کشند که در محیط اطراف خود دیده اند: خانواده، دوستان، حیوانات یا اشیای خانه. اگر کودکی بیش از حد از رنگ قرمز و مشکی استفاده می کند و مرتباً خون و خشونت در نقاشی هایش دیده می شود باید این کودک را مورد توجه و بررسی قرار داد.

در ادامه به بعضی از عناصر مهم در نقاشی کودکان می پردازیم:

خورشید نشانه رابطه پدرانه است

وجود خورشید در میانه صفحه، در حالت درخشش و شکوه کامل، به معنی ارتباط خوب کودک با پدر و حس شادی و اعتماد به نفس نسبت به خودش است. یک خورشید نصفه و نیمه در گوشه صفحه به معنی حس اضطراب نسبت به شخص با قدرت در خانه، که ممکن است پدر ویا مادر باشد. خورشیدی که پشت ابرها پنهان شده علامت اضطراب و افسردگی همراه با حس ناامیدی از شرایط موجود است.

شکل ادم

شکل ادم در نقاشی کودکان نشان دهنده خود یا درک از بدن و تمایلات دارد. اگر کودک ادمی کشید که تمامی اعضای بدنش هماهنگ است احتمال قوی وجود دارد که این کودک کاملاً سازگار باشد. اگر کودک ادمی کشید که اندازه اش بسیار کوچک یا در گوشه ای از کاغذ بود بدین معنی است که او خود را کم ارزش و از دیگران پایین تر می بیند. اگر این کم بها دادن به خود در چند نقاشی کودک ادامه پیدا کرده باشد نشانگر خجالتی بودن اوست که ممکن است تا حد تمایل به ناپدید شدن نیز پیش برود. در نقاشی فقدان دست و بازو نیز علامت کم بها دادن به خود و عدم امنیت است. کودکانی که خود را بالاتر از بقیه می دانند آدمک هایی با اندازه بزرگ رسم می کنند. این نوع نقاشی مخصوص کودکانی است که اختلال عاطفی دارند یا به طور معمول کودکانی هستند زودرنج و حساس که همیشه فکر می کنند مورد ظلم و ستم قرار گرفته اند.

خانه

کشیدن خانه در نقاشی کودکان نماد پناهگاه و هسته اصلی و گرمی خانواده است که ممکن است این نماد بسیار جایگاه مورد علاقه یا مورد تنفر کودک باشد. معمولاً کودک زندگی سعادت مند خود را با کشیدن باغچه، گل، درب و پنجره دود کش بخاری نشان می دهد. گاهی وقتها کودکان برای ابراز احساسات دردناک خود پنجره خانه ی خود را به صورت زندان نقاشی می کنند.

درخت

برای تحلیل نقاشی درخت باید هر ۳ قسمت آن که شامل ریشه، تنه و شاخه و برگها است به طور جداگانه بررسی شود. اگر کودک ریشه درختی را کشید که در زمین فرو رفته و درخت را تغذیه می کند نماد احساسات درونی کودک است. تنه ی درخت پر ثبات ترین و مشابه ترین عامل به خود کودک است، بنابراین بیانگر مشخصات دایمی و عمیق پایدار شخصیت کودک است. شاخه ها و برگ ها بیانگر طریق ارتباطی کودک با دنیای خارج است. بچه ها در سنین پیش دبستانی تنه درخت را بلند ترسیم می کنند ولی پس از این سن بلند بودن درخت نشانگر عقب افتادگی فکری یا بیماری عصبی یا آرزوی بازگشت به دنیای دوران کودکی پیش از مدرسه است. تنه درخت اگر کوتاه کشیده شود نشانگر جاه طلبی و بلند پروازی کودک است. تنه درخت اگر کج کشیده شود نشانگر عدم ثبات کودک است و تنه صاف نشانگر ثبات فکری کودک است. برگهای زیاد و درهم بیانگر شخصیت در خود فرو رفته کودکی است که آمادگی تغییر و تحول ندارد.

به طور کلی در هر انسانی ذوق و خلاقیت به صورت فطری و ذاتی به ودیعه گذاشته شده است. همه ی ما از کودکی تمایل به ساختن و بازآفرینی داشته ایم و بسیاری اوقات بدون آموزش دست به آفرینش کارهای هنری زده ایم. هنر نقاشی یکی از ابزارهای قدرتمند جهت توسعه خلاقیت فردی است. هنرنقاشی یکی از هنرهایی است که به سهولت در هر زمان و مکانی قابل اجرا است. تنها وسیله ای مورد نیاز تاثیر گذار (قلم) و سطحی تاثیر پذیر (کاغذ) است. نقاشی یک از بهترین فعالیت هایی است که به کودکان کمک می کند تا بهتر استعداد هایشان را کشف کنند. کودکان روزانه در معرض اطلاعات و احساسات و عواطف گوناگونی قرار می گیرند و قادر به بیان این احساسات در قالب کلمات نیستند، تشویق کودکان به نقاشی راهی بسیار

موثر برای بیان این عواطف و احساسات نهفته است.

Resources

Why painting helps children development . Retrieved from

[/https://www.earlyyearscreers.com/eyc/learning-and-development/painting-helps-childrens-development](https://www.earlyyearscreers.com/eyc/learning-and-development/painting-helps-childrens-development)

Art and Visual Spatial Intelligence. Retrieved from

[/https://www.headstartforlife.com.sg/beyondtherapy/schoolreadinessprogramme/art-and-visual-spatial-intelligence](https://www.headstartforlife.com.sg/beyondtherapy/schoolreadinessprogramme/art-and-visual-spatial-intelligence)